Метадонова наркоманія: міждисциплінарне вивчення незаконного обігу, зловживання та захворювання

Methadone Addiction: An Interdisciplinary Study of Trafficking, Abuse, and Disease

Валентин Шаповалов (Valentyn Shapovalov), Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Attorney-at-law, Private Scientific Institution "Scientific and Research University of Medical and Pharmaceutical Law", Ukraine
Олександр Вейц (Oleksandr Veits), PhD in Economics, Private Scientific Institution "Scientific and Research University of Medical and Pharmaceutical Law", Ukraine
*Corresponding author: Олександр Вейц (Oleksandr Veits)

Received: July 08, 2024
Published: September 22, 2024

Анотація. Розглянуто міждисциплінарну судово-фармацевтичну, судово-наркологічну, судово-медичну і кримінально-правову проблему незаконного обігу метадону та його вживання не за призначенням лікаря, внаслідок чого серед молоді йде поширення наркоманії та супутніх розладів здоров'я. Використано дані літератури за обраною темою. Вивчено досвід провідних країн світу щодо замісної підтримуючої терапії. Проаналізовано хімічні , фармакологічні, клінічні властивості метадону. Систематизовано статистичні дані щодо поширення метадонової наркоманії і програм замісної підтримуючої терапії в Україні. Приведено судово-фармацевтичну практику з незаконного обігу метадону. Досліджено досвід США, Канади, Польщі, Австралії, Німеччини, Австрії, Франції, Швейцарії, Швеції про використання програм замісної підтримуючої терапії. Зроблено висновки із слідчої та судової практики щодо кваліфікації злочинної діяльності організованих злочинних наркоугрупувань . Доведено про потребу від Національної служби здоров'я України і МОЗ України підвищення якості підвищення лікарів всіх спеціальностей на курсах тематичного удосконалення «Медичного і фармацевтичного права, судової фармації».
Ключові слова: наркотичні засоби, метадон, судова фармація, судова наркологія, судова медицина, кримінальне право, незаконний обіг, замісна підтримуюча терапія.

Abstract. The interdisciplinary forensic and pharmaceutical, forensic and narcological, forensic and medical, criminal and legal problem of illegal methadone circulation and its use outside of a doctor's prescription is considered, as a result of which drug addiction and related health disorders are spreading among young people. Data from the literature on the selected topic were used. The experience of the world's leading countries regarding replacement supportive therapy has been studied. The chemical, pharmacological, and clinical properties of methadone were analyzed. Statistical data on the spread of methadone addiction and substitution maintenance therapy programs in Ukraine have been systematized. Forensic pharmaceutical practice on the illegal circulation of methadone is cited. The experience of the USA, Canada, Poland, Australia, Germany, Austria, France, Switzerland, and Sweden on the use of replacement maintenance therapy programs was studied. Conclusions have been drawn from investigative and judicial practice regarding the qualification of criminal activities of organized criminal drug gangs. The need for the National Health Service of Ukraine and the Ministry of Health of Ukraine to improve the quality of doctors of all specialties on the thematic improvement courses of "Medical and Pharmaceutical Law, Forensic Pharmacy" has been proven.
Keywords: narcotic drugs, methadone, forensic pharmacy, forensic narcology, forensic medicine, criminal law, illegal trafficking, substitute supportive therapy.

Вступ. Останні новини щодо звинувачення платформи Telegram було рідкісним кроком з боку судових органів, щоб притягнути високопоставленого технічного керівника до особистої кримінальної відповідальності за поведінку користувачів інших країн на великій платформі Telegram внаслідок обміну повідомленнями. Це загострило дискусію щодо ролі технологічних компаній у висловлюванні в Інтернеті, конфіденційності, безпеки та межі їх

відповідальності. Тому пред'явлено звинувачення у співучасті в таких злочинах, як надання можливості щодо [1-3]:

- відмови співпрацювати з правоохоронними органами деяких країн;
- розповсюдження матеріалів сексуального насильства над дітьми;
- шахрайство;
- торгівля (збут) наркотичними засобами.

Саме незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів надає можливості членам міжнародних організованих злочинних наркоугрупувань (ОЗНУ) відмивати та концентрувати великі гроші (ст. 209 КК України). Застосовуються злочинцями для залучення молоді та неповнолітніх, як до скоєння злочинів, так і для вживання не за призначенням лікаря психоактивних речовин (метадон, кокаїн, каннабіс та ін.). Аналітичні дані експертів, що наведено у Всесвітньому звіті про наркотики UNODC за 2023 рік, вказують на динаміку того, що за останні 10 років збільшилися ризики та наближаєтья загальна криза, оскільки ринки наркобізнесу продовжують розширятися [4]:

- у 2021 році в усьому світі понад 296 мільйонів громадян зловживали наркотичними засобами та психотропними речовинами (динаміка збільшення +23,0%);
- кількість громадян, які страждають від розладів здоров'я, пов'язаних із зловживанням наркотичних засобів та інших психоактивних речовин, різко зросла до 39,5 мільйонів (динаміка збільшення +45,0%).

Сучасний стан проблеми наркобізнесу в Україні свідчить про необхідність підвищення рівня взаємодії правоохоронних органів із закладами охорони здоров'я, аптеками, органами державної влади та місцевого самоврядування.

Пандемія на COVID-19, жорсткі обмеження, загострення захворювань спричинило збільшення навантаження на сферу охорони здоров'я та правоохоронні органи, збільшення рівня зловживання психоактивних речовин, підвищенням рівня латентного алкоголізму, наркоманії, наркотоксикоманії та супутніх розладів здоров'я (вірус мавпячої віспи, серцево-судинні, психоневрологічні, онкологічні, ВІЛ/СНІД та ін.) у відповідності до МКХ-11 [5-16].

Керівник Головного управління Національної поліції в Київській області наголошує про те, що наркозлочинність є проблемою нашого часу в Україні [17]:

- ✓ вона є «раковою пухлиною на тлі карти світу», тому громадяни уважно стежать за тим, як Національна поліція бореться з цими видами наркозлочинів у масштабах кожного регіону;
- ✓ за перше півріччя 2021 року на території Київщини виявлено всього 813 наркозлочинів, що менше на 4,7% в порівнянні з минулим роком; керівництво це не повинно втішати, адже за більшістю цих злочинів стоять скалічені долі хворих, рідних і близьких громадян;
- ✓ профілактична робота з молоддю відноситься до безумовних пріоритетів поліції, тому поліцейські надають значення реалізації нового проєкту «поліцейський – учасник освітнього процесу»;
- ✓ ще Бісмарк сказав: «Якщо ви не будете вкладати і розвивати школи – ви будете вкладати в тюрми», тому поліцейські мають на меті виховати правосвідоме населення;
- ✓ головне завдання поліцейського – це участь у житті школярів для формування безпечного дитячого середовища, профілактики булінгу, агресії, залежностей та запобігання конфліктам між учнями та вчителями;
- ✓ поліцейські мають знаходитися в школах на постійній основі, працювати з дітьми-школярами, вибудовувати довіру між майбутніми повноцінними громадянами країни і поліцейськими за для підвищення рівня правової культури і правосвідомості.

Разом з тим забезпечення своєчасного доступу наркохворих до сучасної, якісної, ефективної, безпечної і безоплатної фармакотерапії шляхом лікування їх метадоном запобігає передчасним летальним випадкам від передозування особливо небезпечними наркотичними засобами. Але не всі пацієнти можуть отримувати метадон [18].

✓ Забезпечення своєчасного лікування метадоном у всіх громадах особливо важливо для пацієнтів, які не реагують на лікування бупренорфіном.

✓ Попередні дослідження визначили наявність метадону як ключову перешкоду, особливо в сільській місцевості.

✓ Затримки в початку лікування навіть на один день пов'язані зі смертю від передозування, зниженням шансів початку прийому метадону та збільшенням незаконного вживання опіоїдів.

Матеріали та методи. Основу дослідження складають міждисциплінарні імперативні матеріали і нормативно-правові акти, рішення Організації Об'єднаних Націй, закони України, постанови Кабінету міністрів України, накази МОЗ України, приклади і судово-фармацевтичної практики. Методами досліджень виступали: бібліографічний, документальний, графічний, нормативно-правовий, порівняльний, ретроспективний, системний, табличний та судово-фармацевтичний.

Дослідження статті є фрагментом науково-дослідних робіт:

✓ Приватної наукової установи «Науково-дослідний університет медичного та фармацевтичного права» за темою «Мультидисциплінарне дослідження посттравматичних стресових розладів під час війни серед пацієнтів (насамперед комбатантів)» (номер державної реєстрації0124U002540, термін виконання 2024-2029);

✓ Державний заклад «Луганський державний медичний університет» за темою «Концептуальні міждисциплінарні підходи до фармацевтичного забезпечення та доступності лікарських засобів з урахуванням організаційно-правових, технологічних, аналітичних, фармакогностичних, судово-фармацевтичних, клініко-фармакологічних, фармакоекономічних, маркетингових та соціально-економічних компетенцій (номер державної реєстрації 0123U101632, термін 2023-2027 рр.).

Результати та обговорення. Досвід автора, отриманий під час розслідування кримінальних справ на рівні Київського районного відділу поліції та узагальнення даних слідчого управління ГУМВС України в Харківській, Запорізькій та Полтавській областей показали, що наркозлочинність спричиняє поширення інших видів кримінальних злочинів (крадіжок, грабежів, хуліганських дій, дорожньо-транспортних пригод). Раніше поліцейськими та іншими службами основними наркотичними засобами, які вилучалися із незаконному обігу були героїн, кокаїн, опій екстракційний, макова соломка, катинон, трамадол. В останні роки все частіше вилучається метадон (фенадон) та «метадону проміжний продукт» (4-ціано-2-диметиламіно-4,4-дифенілбутан) [19]. Віднесено до Таблиця II, Список №1 «Наркотичні засоби та рослини, обіг яких обмежено».

Метадон-6-(діметиламіно)-4,4-дифенілгептанон-3; брутто-формула $C_{21}H_{27}NO$ (Рис. 1). Синтетичний препарат із клініко-фармакологічної групи опіоїдів. Анальгетик при лікуванні наркотичної залежності [20].

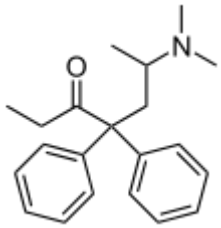

Рис. 1. Хімічна формула метадону.

АТХ класифікація: N02AC52, N07BC02, R05DA06.

Синоніми метадону: амідон (amidone), анадон (anadon), фенадон (phenadone), долофін (dolophine), физептон (physeptone), гептадон (heptadone).

Сучасна проблема метадонової наркоманії серед населення, на наш погляд, виникла в Україні після висновку лікарів про те, що панацеєю від ВІЛ/СНІДу, туберкульозу і малярії є метадон (закупається за кошти Глобального фонду). МОЗ України затвердило Наказ від 04.05.2021 №1177 «Про затвердження графіків розподілу лікарського засобу «Метадон-ЗН»

(метадону гідрохлорид) для проведення замісної підтримувальної терапії» [21, 22]. Цим нормативно-правовим актом встановлено, що додатково всього 1793 нових пацієнтів зможуть приєднатися до програми ЗПТ та розпочати курс лікування (Рис. 2), що поділилися на 3-и групи:

1-ша група – найбільший рівень (від 200 до 300 пацієнтів); Кіровоградська область (200), м. Київ (300);

2-га група – середній рівень забезпечення (від 70 до 199 пацієнтів); Дніпропетровська область (170), Донецька область (85), Запорізька область (111),, Івано-Франківська область (71), Миколаївська область (130), Одеська область (170), Полтавська область (100), Харківська область (102);

3-тя група – низький рівень (від 9 до 69 пацієнтів); Вінницька область (50), Волинська область (20), Житомирська область (20, Київська область (30), Львівська область (31), Рівненська область (40), Тернопільська область (9), Херсонська область (30), Хмельницька область (30), Черкаська область (30), Чернігівська область (64).

Рис. 2. Дані щодо кількості додаткових річних курсів препаратом «Метадон-ЗН» для кожного регіону України.

Всього 1793 наркохворих приєдналися до додаткових курсів щодо лікування препаратом «Метадон-ЗН» на 2021 рік. Це замало і вказує на те, що МОЗ України потребує на впровадження альтернативних метадону програм фармакотерапії для наркохворих.

Зазначимо, що раніше при погодженні Голови Державної служби України з питань протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу та інших соціально небезпечних захворювань Т. Александріна та Голови Державної служби України з контролю за наркотиками В. Тимошенко керівництво МОЗ України затвердило Наказом від 09.04.2013 №285 «Про затвердження графіків розподілу препарату "Метадол Фармасайнс" (метадону гідрохлорид) для замісної підтримувальної терапії» [23]. На виконання Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009 - 2013 роки» [24], здійснення постійного контролю за отриманням та

використанням препаратів для замісної підтримувальної терапії, що надані МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні» в якості гуманітарної допомоги в рамках виконання програми «Розбудова довгострокової системи надання комплексних послуг з профілактики ВІЛ/СНІДу, лікування, догляду та підтримки серед груп найвищого ризику та ЛЖВ в Україні» 10-го раунду фінансування Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією.

Фінансування реалізації Стратегії здійснюється за рахунок державного, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством [25]. Окремо на реалізацію Плану заходів щодо виконання Стратегії кошти з Державного бюджету України не виділяються.

Важливо зазначити, що з 2017 року в Україні фінансування програми замісної підтримувальної терапії (далі – ЗПТ) здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету. Так, сума коштів, виділена з державного бюджету на закупівлю лікарських засобів для ЗПТ (метадон та бупренорфін) в межах 100% потреби 2021 року становила 14 098 581,00 грн. (або 436 489 Євро), що на 13,2% менше ніж у 2020 році. Витрати на логістику лікарських засобів до регіонів у 2021 році становили 5 398 500,00 грн (або 167 136 Євро). Обсяг видатків в межах Програми медичних гарантій за напрямом «Лікування осіб із психічними та поведінковими розладами внаслідок вживання опіоїдів із використанням препаратів замісної підтримувальної терапії» становила 52 685 700,00 тис. грн. (1 631 136 Євро), що у 3,2 рази більше ніж в 2020 році.

Важливо вказати, що в рамках реалізації Плану переходу України від донорського фінансування програм Глобального фонду з питань протидії ВІЛ/СНІД-інфекцій на державне фінансування в червні 2019 року Кабінетом Міністрів України прийнято рішення стосовно забезпечення представників груп підвищеного ризику послугами з профілактики ВІЛ/СНІД за рахунок коштів державного бюджету. Порядок надання та перелік (структура) послуг з профілактики ВІЛ/СНІД затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.07.2019 № 1606 «Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ» [26]. Послуги, що надають заклади охорони здоров'я з профілактики ВІЛ/СНІД включають:

- ✓ розповсюдження презервативів та лубрикантів;
- ✓ обмін та видача шприців;
- ✓ послуги з тестування на ВІЛ/СНІД;
- ✓ скринінг на туберкульоз;
- ✓ надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг представникам груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ/СНІД;
- ✓ чоловіки, які мають сексуальні стосунки з чоловіками (далі – ЧСЧ);
- ✓ особи, які надають сексуальні послуги за винагороду (далі – СП);
- ✓ громадяни, які вживають наркотичні засоби ін'єкційним шляхом (далі – ЛВНІ).

Тільки за 2021 рік послуги з профілактики ВІЛ/СНІД (надання цільових інформаційних, освітніх та комунікаційних послуг, розповсюдження презервативів та лубрикантів, послуги тестування на ВІЛ/СНІД) в межах фінансування коштом державного бюджету отримали з числа ЛВНІ – 164 717 громадян, ЧСЧ – 37 808 осіб, СП – 41 646 особи.

Крім того, послугу щодо скринінгу на туберкульоз отримали 237 730 громадян з груп підвищеного ризику щодо інфікування на ВІЛ/СНІД.

Обсяг використаних коштів з державного бюджету на послуги з профілактики ВІЛ/СНІД у 2021 році склав – 100 876 010,00 грн. (або 3 123 096 Євро).

Голова Нацполіції під час підсумкової наради доповів про результати роботи оперативних та слідчих підрозділів Національної поліції України за 2023 рік [27-29]:

- ➢ протягом минулого року поліцейськими зареєстровано 369929 кримінальних правопорушень;
- ➢ зросла ефективність розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів;

- рівень злочинності за окремими напрямами значно знизився, порівняно з довоєнним часом, зокрема вбивств поменшало на 15,8%, розбійних нападів – на 19,3%, грабежів – на 21,8%;
- розкрито 99% умисних вбивств, майже 99% від всіх тяжких тілесних ушкоджень зі смертельними наслідками;
- розкрито понад 96% зґвалтувань;
- позитивна динаміка спостерігається щодо протидії майновим злочинам;
- до суду спрямовано 87 обвинувальних актів щодо організованих злочинних груп і організацій;
- до суду слідчими скеровано обвинувальні акти в рамках 32 тисяч кримінальних проваджень, а орієнтовна вартість виявлених та вилучених заборонених для обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів за цінами «чорного ринку» сягає понад 785 мільйонів гривень;
- із незаконного обігу було вилучено майже 3000 кг. наркотичних засобів, психоропних речовин і прекурсорів: - канабіс (1800 кг.); - макова солома (800 кг.); - солі Альфа-PVP (226 кг.); - амфетамін (64 кг.); - метадон (10 кг.); - MDMA (10 кг.); - кокаїн (5 кг.); - інші (86 кг.);
- спільно з правоохоронним органами країн ЄС ліквідовано міжнародний наркосиндикат із прибутком 135 млн. гривень на рік;
- припинена кримінальна діяльність 92 організованих груп та злочинних організацій, які здійснювали наркобізнес шляхом втягнення громадян до незаконного обігу (вживання, розповсюдження тощо) заборонених наркотичних засобів та психотропних речовин;
- ліквідовано 102 нарколабораторії;
- знешкоджено 451 наркопритони.

Дослідження рівня наркотизації у суспільстві показують, що масштаби наркобізнесу метадону в Дніпропетровській, Житомирській, Київській, Черкаській, Миколаївській, Львівській Одеській і Рівненській областях та м. Києві вражаючі. Про це свідчать нижче наведені приклади із судово-фармацевтичної практики за 2022-2024 роки.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №1. Слідчим СВ Дніпровського управління поліції ГУ Національної поліції в місті Києві за процесуального керівництва прокурора Київської міської прокуратури та прокурора Дніпровської окружної прокуратури міста Києва закінчено досудове розслідування відносно організованого злочинного наркоугрупування (ОЗНУ) за ч.1 і 2 ст. 255; ч. 4 ст. 28, ч. 1, 2 і 3 ст. 307; ч. 4 ст. 28, ч. 1, 3 і 4 ст. 321; ч. 4 ст. 28, ч. 1 і 2 ст. 306 КК України) [30].

Під час досудового слідства було встановлено, що співробітниками ГУ «Д» ДЗНД СБ України у 2022 році у м. Києві виявили злочинну організацію, створеною жінкою уродженка Рівненської області, яка долучила до складу ОЗГ 7-х учасників. З липня 2022 року ОЗГ займалося незаконним обігом (придбанням, перевезенням, збутом тощо) «метадону» та «димедролу» на території м. Києва та м. Вінниці шляхом «закладок» із використанням популярного месенджеру. Організатор ОЗГ здійснювала наступні дії:

- ✓ координувала дії співучасників, визначала їх ролі та функції, забезпечувала безперебійне надходження оптових партій «метадону» (по 500 «чеків») та «димедролу» для їх подальшого роздрібного збуту наркозалежним особам;
- ✓ встановлювала графік виконання обов'язків іншими учасниками угруповання, вела «фінансову бухгалтерію», здійснювала розподіл отриманих коштів між фігурантами;
- ✓ члени ОЗНУ підшуковували потенційних покупців, приймали від них замовлення, надавали інструкції щодо способів оплати та повідомляли про місце знаходження придбаних ними «метадону» і «димедролу».

З метою конспірації учасники ОЗНУ кожні 10 днів орендували житло в різних містах України, користувались мобільними телефонами з відсутнім IMEI, спілкувались за допомогою месенджерів. Під час документування злочинної діяльності правоохоронці провели 3

оперативні закупки та 4 контрольовані поставк и«метадону» і «димедролу». Слідчим за результатами проведених обшуків вилучено:

- ✓ засоби для фасування, електронні ваги;
- ✓ чорнові записи;
- ✓ робочі мобільні телефони операторів;
- ✓ готові до збуту партії наркотичного засобу «метадон» та сильнодіючого лікарського засобу «димедрол».

Дохід зловмисників за місяць складав близько 1,6 млн гривень. Після виконання вимоги ст. 290 КПК України, тобто ознайомлення з матеріалами слідства, кримінальна справа направлена до суду.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №2. Слідчим слідчого управління ГУНП в Житомирській області, за процесуального керівництва Житомирської обласної прокуратури, порушено кримінальне провадження і повідомлено 5-ти членам організованого злочинного наркоугрупування про підозру у вчиненні злочинів, передбачених ч. 2 ст. 307 КК України [31].

Під час досудового слідства було встановлено, що 07.08.2024 р. у м. Житомир співробітниками Управління боротьби з наркозлочинністю ГУНП Житомирської області під час реалізації оперативно-розшукової справи припинено діяльність ОЗНУ із 3-х жителів Житомирщини та 2-ох жительок Черкащини, які здійснювали незаконний обіг наркотичного засобу «метадон».

Завдяки низці поштових відправлень було виявлено понад 400 згортків з кристалічною речовиною «метадон». Слідчим та оперативними працівниками було проведено 11 обшуків у кількох областях України. Вилучено:

- ✓ пакувальні та фасувальні матеріали;
- ✓ кілька заповнених рідиною шприців;
- ✓ 20 банківських карток;
- ✓ 27 мобільних телефонів, сімкартки, скретч-картки та упаковки стартових пакетів мобільних операторів, флеш-накопичувачі;
- ✓ інші речові докази, які свідчать про протиправну діяльність.

Вилучені речові докази направлено для проведення судових експертиз. Судом обрано запобіжні заходи 3-м громадянам та 56-річній жінці у вигляді тримання під вартою строком на 2 місяці з можливістю внесення застави. Молодшій жінці обрано цілодобовий домашній арешт строком на 2 місяці. Слідством встановлено, що схему наркотрафіку розробила 56-річна громадянка Черкащини, яка:

- ✓ має кримінальний досвід протизаконної діяльності (в суді триває розгляд попередньої кримінальної справи за ч. 2 ст. 307 КК України);
- ✓ для реалізації свого плану підібрала спільників серед своїх знайомих, зокрема 22-річну громадянку Молдови, яка проживає у м. Жашкові Черкаської області, та 3-х жителів м. Житомира, віком 33, 36 та 39 років, які мають кримінальне досвід;
- ✓ контролюючи дівчину та створювала облікові записи в мобільному додатку одного з логістичних операторів, використовуючи різні телефонні номери;
- ✓ організовували відправлення поштою посилок з «метадоном», замаскованим в одяг, з різних регіонів України (Київщини, Черкащини, Миколаївщини) до м. Житомира;
- ✓ здійснювала контроль за спільниками, які отримували «метадон», а потім робили «закладки» та сповіщали про це черкаських поплічниць, які знаходили громадян-покупців та отримували від них грошові перекази.

Разом з тим, у квітні 2024 року поліцейські задокументувалии факт «прямого постачання» наркотичного засобу покупцю, який сплатив за різними банківськими реквізитами понад 11 тисяч гривень. Після цього йому було надано членами ОЗНУ відомості для самостійного отримання посилки з «метадоном» у поштовому відділенні м. Житомир. Досудове розслідування триває, проводяться судові експертизи і комплекс слідчо-оперативних заходів спрямованих на встановлення причетних громадян до злочинної діяльності і кількості наркохворих.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №3. За процесуального керівництва прокурора Львівської обласної прокуратури 31.01.2024 р. до суду скеровано обвинувальний акт стосовно 4-х громадян - членів організованого злочинного наркоугрупування, яким інкриміновано злочин за ч. 3 ст. 307 КК України [32-34].

Під час досудового слідства слідчим Головного управління Національної поліції у Львівській області було встановлено, що на протязі 2023 року оперативниками підрозділу стратегічних розслідувань у Львівській області ДСР Нацполіції України викрито і задокументовано наркотрафік під час передачі чергової партії наркотичних засобів в місце позбавлення волі. Обвинувачені збували метадон та бупренорфін серед наркозалежних засуджених громадян. Постачання наркотичних засобів здійснювалось щотижня в кількості від 80 до 120 нарковмісних пігулок (пакет) шляхом перекидання пакету через охоронюваний периметр виправної колонії.

На виконання дозволу суду під час проведених обшуків у громадян, що скоїли злочини виявлено та вилучено:

- ✓ наркотичні засоби (метадон, бупренорфін);
- ✓ гроші, що отримано за збут наркотичних засобів;
- ✓ банківські картки;
- ✓ мобільні телефони;
- ✓ чорнові записи та інші речові докази.

В теперішній час кримінальна справа знаходиться на розгляді у суді.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №4. Слідчим СВ Печерським УП ГУНП у м. Києві за процесуального керівництва Печерської окружної прокуратури порушено кримінальну справу за ст. 317 КК України [35].

Під досудового слідства встановлено, що 27.07.2023 у м. Київ за оперативного супроводження ГУ СБ України в АР Крим в ході проведення слідчих (розшукових) дій затримано 2-х «лаборантів», які за місцем знаходження здійснювали дії щодо незаконного обігу (виготовлення, зберігання, обліку та збуту) метадону, з використанням лабораторного обладнання, прекурсорів та реактивів необхідних для виготовлення наркотичних засобів. Під час проведення санкціонованих судом обшуків за місцем проживання фігурантів виявлено та вилучено із незаконного обігу за цінами «чорного» ринку вартість вилученого становить понад 58 млн. 800 тис грн:

- ✓ лабораторне обладнання, для виготовлення наркотичних засобів;
- ✓ 5 кг кристалічної речовини «метадон»;
- ✓ 50 кг рідкої речовини «метадону»;
- ✓ 87 кг порошкоподібної речовини «метадон»;
- ✓ 150 кг прекурсорів для виготовлення «метадону».

У порядку ст. 208 КПК України «лаборантів» було затримано повідомлення та їм повідомлено про підозру у скоєних злочинах. Слідчі та оперативно-розшукові дії тривають, встановлюються інші громадяни, які причетні до незаконного обігу «метадону» та його збуту хворим громадянам. По справі призначено судово-фармацевтичну, судово-медичні та інші експертизи. Досудове розслідування триває.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №5. За публічного обвинувачення прокурора Дніпропетровської обласної прокуратури суд визнав винною жінку, громадянку м. Тернівка у незаконному обігу наркотичних засобів ч. 2 ст. 307 КК України та призначив їй покарання – 9 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного майна [36].

Прокурором Дніпропетровської обласної прокуратури було доведено, що засуджена зберігала вдома придбаний метадон та збувала його наркозалежним громадянам. Слідчим і оперативними працівниками під час обшуку у жінки було вилучено 15 сліп-пакетів з наркотичним засобом, які вона приготувала для збуту. До набрання вироком законної сили обвинувачена перебуває під вартою.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №6. Слідчим СВ Вараського РВП ГУНП в Рівненській в області за процесуального керівництва Вараської окружної прокуратури

повідомлено про підозру 2-м громадянам, які налагодили збут наркотичних засобів за ч. 1 ч. 2 ст. 307 КК України [37].

Під час досудового розслідування було встановлено, що 18.06.2024 у місті Вараш поліцейськими затримано 2-х громадян (34 та 38 років). Вони проходять курс ЗПТ, організували схему збуту «метадон», який продавали «з рук в руки» наркохворим. Громадян затримано, повідомлено про підозру та судом обрано запобіжний захід - тримання під вартою. Слідство триває.

Приклад із судово-фармацевтичної практики № 7. Слідчим СВ Корсунь-Шевченківського РВ ГУ НП в Черкаській області під процесуальним керівництвом Смілянської окружної прокуратури зареєстровано кримінальне провадження за ч. 1 ст. 307 КК України [38].

Під час досудового слідства було встановлено, що 22.04.2024 р. в місті Корсунь-Шевченківськ оперативниками затримано 44-річного громадянина. Незаконно збував метадон. Злочинець був затриманий у порядку ст. 208 КПК України. Повідомлено про підозру. Вилучені слідчими таблетки направлено на судово-фармацевтичну експертизу дослідження. Слідство триває.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №8. Слідчим СВ за процесуального керівництва прокурора Уманської окружної прокуратури повідомлено про підозру жительці Уманського району за ч. 2 ст. 307 КК України [39].

Під час досудового слідства було встановлено, 22.12.2023 р. у місті Умань за місцем свого проживання 66-річна жінка незаконно збувала наркотичні засоби наркохворим. Проведено обшук в помешканні жінки. Вилучено із незаконного обігу: наркотичні засоби, що зберігалися з метою подальшого збуту; грошові кошти; 2 телефони; мічені купюри, що отримані за збут метадону; маленькі ваги та порожні пакетики для фасування метадону. За клопотанням слідства та прокурора суд обрав до підозрюваної жінки запобіжний захід – тримання під вартою. Слідство триває.

Приклад із судово-фармацевтичної практики №9. Слідчим СВ Головного управління НП в Черкаській області за процесуального керівництва Звенигородської окружної прокуратури лікарю-наркологу оголошено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 та обрано запобіжний захід - нічний домашній арешт [40, 41].

Під час досудового слідства було встановлено, що 30.11.2023 року в приміщенні закладу охорони здоров'я міста Звенигородка, Черкаської області співробітниками поліції під час проведення оперативно-розшукових заходів затримано 73-річного лікаря-нарколога під час збуту метадону громадянину, який є хворим на наркоманію. Встановлено, що лікар-нарколог збуває метадон. Лікаря-нарколога було затримано та направлено до ізолятора тимчасового тримання в порядку ст. 208 Кримінального процесуального кодексу України. Слідчі дії тривають.

Завдяки оперативно-розшуковій і слідчо-експертній роботі Національної поліції України за участю інших оперативних підрозділів щомісяця в Україні, на протязі 2023-2024 років, виявлено декілька організованих злочинних наркоугрупувань, які незаконно збували метадон.

Наведені приклади із судово-фармацевтичної практики №1-9 вражають своєю масштабністю. Прибуток злочинців щомісяця складав до декількох мільйонів гривень. Члени ОЗНУ налагодили наркобізнес незаконного обігу метадону в Україні. Завдяки ЗПТ, що фінансується за кошти державного бюджету, в країні сформована велика кількість наркоспоживачів метадону. Приклади із судово-фармацевтичної практики свідчать про попит на метадон. Закони і нормативно-правові акти не захищають неповнолітніх та молодь від втягнення до наркобізнесу. Вони є найбільш працездатною частиною населення, носіями генофонду в Україні, що викликає тривогу у суспільстві.

Є потреба від НСЗУ і МОЗ України на якість підвищення лікарів всіх спеціальностей на курсах ТУ «Медичного і фармацевтичного права, судової фармації» для попередження правопорушень обігу наркотичних препаратів з боку лікарів всіх спеціальностей.

На прес-конференції Хмельницької обласної прокуратурі (22.02.2024 р.) за підсумки роботи за 2023 рік щодо протидії кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів [42] зазначено, що:

- проблема наркотиків існує в нашому суспільстві, торкається майже усіх сфер сучасного життя тому, що наркоторгівля є прибутковим бізнесом, дозволяє деяким громадянамм збагачуватися за рахунок інших;
- кількість виявлених на території області кримінальних правопорушень зросла більш у 2 рази; виявлення фактів збуту наркотичних засобів та психотропних речовин збільшилось майже у 5 разів; з обвинувальними актами до суду направлено 410 кримінальних проваджень; припинено роботу 4 нарколабораторій; до відповідальності притягнуто 203 громадянина, 58 громадянам призначено покарання у виді позбавлення волі, відносно 20 громадян застосовано додаткову міру покарання – конфіскація майна;
- широкий розвиток інформаційних технологій має відповідний вплив на сферу незаконного наркообігу, а для збуту наркотичних засобів все частіше використовується мережа Інтернет;
- найбільш вразливою категорією потенційних покупців і споживачів є підлітки, яких активно залучають до збуту наркотичних засобів;
- до суду направлено 4 кримінальних провадження стосовно неповнолітніх, з них 2 - за ч. 2 ст. 307 КК України та 2 - за ч. 1 ст. 309 КК України;
- встановлено факти збуту (розповсюдження) наркотичних засобів в установах Державної кримінально-виконавчої служби; правоохоронними органами внесено відомості про вчинення засудженими та громадянами, взятими під варту 13 кримінальних правопорушень за ч. 2 ст. 307 та ч. 1 ст. 309 КК України; попереджено вчинення 102 злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів;
- прокурори відстоюють свою позицію в суді апеляційної інстанції, про що свідчать те, що за апеляційними скаргами прокурорів Хмельницьким апеляційним судом переглянуто 8 судових рішень у кримінальних провадженнях вказаної категорії, 4 судових рішення скасовано та змінено Верховним Судом у касаційному порядку;

Актуальність проблематики щодо ефективної протидії підрозділами Національної поліції України наркозлочинності, як наголосив Катеринчук І.П., ректор Одеського державного університету внутрішніх справ, обумовлена [43]:

- необхідністю наукового забезпечення протидії наркозлочинності та вироблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення діяльності Національної поліції України;
- вирішенням проблем в теорії оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України; напрямами оперативно-розшукової протидії наркозлочинності; сучасної підготовки працівників підрозділів, що займаються оперативно-розшуковою діяльністю наркозлочинності;
- сучасна правозастосовна практика чекає від юридичної науки реальної допомоги в пошуках оптимальної системи законодавства, розробленні дієвих законопроектів, побудови наукових концепцій та програм, розумного поєднання фундаментальних досліджень та прикладних розробок;
- можливостей розроблення та впровадження в практичну діяльність Національної поліції новітніх технологій, прогресивних наукових рекомендацій.
- поєднанням теорії та практики у протидії нарокзлочинності в умовах трансформації кримінальних практик, існуванні розгалуженої організованої наркозлочинності, її транснаціонального характеру, наявності високого ступеня корупції;
- швидким адаптуванням сучасної наркозлочинності до нових умов, використанням сучасних способів вчинення злочинів, високотехнологічного обладнення;

Програма ЗПТ в Україні впроваджена із 2004 року. З 2017-го ЗПТ повністю фінансує держава (з 2020 року - у межах Програми медичних гарантій) [44]: 200661 - споживачі опіоїдів (63,3% від загальної кількості ЛВНІ); 38 674 (12,2%) - споживачі стимуляторів; 77665 (24,5%) споживають одночасно кілька наркотичних засобів та психотропних речовин.

Відповідно до міжнародних рекомендацій (ВООЗ, ЮНЕЙДС), ЗПТ має охоплювати щонайменше 35% хворих, особливо для країн з високим тягарем ВІЛ/СНІДу. В Україні програма ЗПТ охоплює 5,8% від оцінної чисельності споживачів опіоїдів. Станом на 01.01.2024 послуги ЗПТ отримують 21 202 пацієнти, з яких: 18 692 отримують метадону гідрохлорид (таблетки сублінгвальні); 2381 - бупренорфіну гідрохлорид (таблетки сублінгвальні); 129 - бупренорфіну гідрохлорид (пролонгованої дії).

Як вказує Поташний Ю., закладам охорони здоров'я західних країн знадобився не один рік, щоб зрозуміти, що ЗПТ маскувалася під «лікувальну програму» [45]. Дедалі частіше метадонові програми визнають шкідливими для суспільства, а тому їх згортають. Наприклад, у Молдові ЗПТ призначили 150 особам. В Одесі тільки одна точка ЗПТ. Препарат не можна взяти на кілька днів наперед чи на тиждень. Пацієнт прив'язаний до лікувального закладу. Залежність від метадону така сама, як і від героїну.

Останнім часом, як пише Тимощук О., у пресі стали з'являтися повідомлення про викриття точок продажу замісних препаратів [46]. Проходження курсу ЗПТ не виліковує від наркозалежності. Розуміючи це, за кордоном дедалі частіше почали згортати метадонові програми. Сьогодні найбільш поширеними на Заході є профілактичні методи лікування наркоманів.

Неефективність вітчизняної системи соціального контролю, як вважає Гладкова Є.О., призвели до того, що [47]:

- у сфері державного управління існує ціла група обставин, яка знижує ефективність управління у галузі контролю за обігом наркотичних засобів і протидії їх незаконному обігу;
- численні реформи правоохоронних органів, поки що не змогли протистояти наркозлочинності;
- проводжуваний в Україні соціальнополітичний експеримент наочно свідчить про кризові явища в формі деградації суспільства, зміщення культурних цінностей, економічні суперечності та диспропорції, втрата соціальної надії й орієнтації значними групами населення, перш за все у середовищі неповнолітніх і молоді (невизначеність перспектив навчання та працевлаштування, різке майнове розшарування в суспільстві та ін.).

Наркохворі за кодами класифікації хвороб МКХ-11 не внесені до переліку пільгових категорій громадян [48- 53]. Наркохворі не мають право на безоплатне забезпечення життєво необхідними лікарськими засобами у разі амбулаторного лікування відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. №1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань» [54].

Як наголошують в своїх дослідженнях Koroshnichenko D.N., Linskiy I.V., наркохворим притаманний відносно високий рівень відчуття соціо-емоційної підтримки [55-59]. Наркохворим притаманна підвищена самооцінка якості власного життя. Таке парадоксальне сполучення є свідченням не повного усвідомлення тяжкості свого стану, що є проявом когнітивного дефіциту в структурі психоорганічного синдрому, пов'язаного із тривалою нейротоксичною дією психоактивної речовини. Хворі, залежні від метадону відрізняються від хворих, залежних від героїну цілою низкою психопатологічних особливостей, які можуть бути виявлені, зокрема, за допомогою відповідних методик і в подальшому використані у якості диференціально-діагностичних ознак. На основі опитувальника для оцінки виразності психопатологічної симптоматики Derogatis та методики оцінки якості життя за Mezzich побудовані цілком валідні діагностичні таблиці для використання у складі послідовної процедури Вальда, що забезпечують якість диференціальної діагностики залежності від метадону або героїну на рівні не гірше $p<0,05$.

Втягнення неповнолітніх у вчинення протиправної діяльності, як зазначає Яковлева СВ., пов'язана із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів [60]:

- ✓ становить підвищену небезпеку для суспільства через те, що розширює коло правопорушників;
- ✓ такі діяння негативно впливають на несформовану психіку підлітків, порушують їх нормальний моральний розвиток, прищеплюють їм спотворені цінності, уявлення, моделі поведінки і ролі в суспільстві;
- ✓ важливе значення має з'ясування у кожному конкретному випадку механізму залучення неповнолітніх осіб до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, прекурсорів;
- ✓ встановлення цих фактів має важливе значення, адже вони свідчать про активність винного, вказують на рівень його деморалізації і схильність неповнолітнього до участі у протиправній діяльності, пов'язаній з незаконним обігом наркотиків тощо.

На увагу заслуговує стаття «Програма замісної підтримуючої терапії чи ін'екція метадону в серце України», в якій ставиться конкретне питання - чи потрібна ЗПТ [61]? І водночас дається відповідь, що в тому вигляді, в якому вона сьогодні існує, то не потрібна. Вплинути на число наркоманів на вулицях можна лише комплексним підходом. ЗПТ потрібна, але не як кінцева мета, не за рахунок коштів державного бюджету, не настільки безконтрольно, і не під прикриттям лікарської таємниці, яка захищає лише самих лікарів. Громадськість має право знати, контролювати, а за необхідності, і вплинути, якщо подібні зловживання будуть тривати. Метадонова ЗПТ скомпрометувала себе у багатьох країнах світу (Німеччина, Австрія, Франція, Швейцарія, Швеція). Більшість країн відмовилися саме від метадонової ЗПТ. Проте через невисоку собівартість в деяких країнах метадон вироблявся в значних кількостях і наразі його надлишок залишився незатребуваним. Метадон – синтетичний наркотичний засіб, з високою токсичністю. Експерименти з метадоном ведуться з 1938 р.. Звикання до метадону відбувається значно швидше, ніж до героїна. Абстинентний синдром (ломка) спричиняє болісні страждання і може призвести до летального кінця. Практично декілька років прийому метадону перетворюють людину фізично та психологічно. Немає статистики МОЗ України про смертність серед споживачів від передозування метадону. Так, ініціатором в Полтавській області і найзавзятішим прихильником ЗПТ став головний лікар обласного наркодиспансеру І. Мацицький. У Полтавській ОДА зібралася горстка зацікавлених у ЗПТ чиновників. Частково видачу метадону здійснюють сімейні лікарі. Героїнова терапія націлена на зниження дозування, поступової відмови та передачу залежного реабілітаційному центру. Метадонова програма не направлена на виведення людини з наркотичної залежності.

Важливим є вивчення досвіду, що базуються на дослідженнях Amram O., Rosenkrantz L., Des S. A., Schuurman N., Panwala V.J., and Joudrey P.J., яке включало 563 метадонові клініки (14 США та 3 канадських) [62]. Забезпечення своєчасного лікування метадоном важливо для пацієнтів, які не реагують на лікування бупренорфіном. Затримки початку лікування навіть на 1 день пов'язані зі смертю від передозування, зниженням шансів початку прийому метадону та збільшенням незаконного вживання опіоїдів. У перехресному дослідженні у США та Канаді відстань їзди на автомобілі до метадонового лікування була більш ніж у 3 рази в США порівняно з Канадою. Демографічні та чисельні відмінності не враховували ці відмінності. Регулятивний підхід Канади до лікування метадоном пов'язаний із більшою доступністю своєчасного лікування метадоном порівняно зі США та зменшенням різниці між містом і селом.

До уваги заслуговує дослідження Popović T., Dickov A., Knežević V., Ivanović Kovačević S., Nikolić B. [63]. Дослідження у Центрі метадону Університетського клінічного центру Воєводини в період з серпня по жовтень 2022 року включало обробку даних щодо вживання громадянами психоактивних речовин, які збирали за допомогою загальної та ASSIST (The Alcohol, Smoking and Substance Involvement Screening Test) анкети. Для аналізу зібраних даних використовували описову статистику. Було встановлено, що пацієнти, які перебувають на метадоновій ЗПТ часто вживають алкогольні напої і тютюнові вироби, а також заборонені для обігу психоактивні речовини (амфетамін, кокаїн, марихуану, стимулятори, седативні засоби, снодійні засоби, галюциногени). Загалом у дослідження було включено 60 пацієнтів ЗПТ.

Серед них вживали нікотин (98,3%), алкоголь (10,0%) і нелегальні психоактивні речовини (канабіс, кокаїн і мескалін) – 5,1% протягом трьох місяців, що передували опитуванню.

Так, наприклад, в амбулаторному кабінеті ЗПТ комунального неприбуткового підприємства «Соціотерапія» Київської міської державної адміністрації працює безкоштовна програма ЗПТ. До неї залучені наркохворі на опіоїдну залежність [64]. На думку лікарів, участь зазначеної категорії пацієнтів у програмі ЗПТ має переваги.

- ✓ Зменшити рівень щодо зловживання заборонених для обігу в Україні наркотичних засобів.
- ✓ Попереджувати (зменшити) смертність у результаті передозувань та передчасні летальні випадки серед громадян, що пов'язана із зловживанням наркотичних засобів та розвитком супутніх розладів здоров'я.
- ✓ Лікуватися під час фармакотерапії ВІЛ/СНІДу, туберкульозу і супутніх захворювань (гнійні інфекції, гепатити В і С, сепсис, трофічні виразки, флебіти, болі різного генезу).
- ✓ Зменшити рівень ризикованої поведінки пацієнта, що пов'язана із поширенням ВІЛ/СНІДу, венеричних хвороб, гепатиту В і С серед громадян, які зловживають ін'єкційними наркотичними засобами.
- ✓ Покращити соматичне здоров'я пацієнтів.
- ✓ Знизити рівень криміногенної ситуації та окремих злочинів (крадіжка, вбивство, дорожньо-транспортна пригода, зґвалтування, розбій).
- ✓ Покращити рівень соціальних комункацій наркохворих.
- ✓ Отримати консультативну медичну, юридичну та психологічну допомогу.

Як вважають лікарі клініки «Пульс» [65], метадон поступово кумулюється в організмі. Період напіввиведення метадону із організму триває довше, ніж у героїну чи морфіну. При надмірному вживанні чи передозуванні метадону наркохворий зіткнетеся з такими симптомами абстиненції:

- ✓ втрата свідомості;
- ✓ гостра біль в суглобах;
- ✓ довготривале безсоння;
- ✓ зупинка серця;
- ✓ сльозоточивість;
- ✓ надмірне потовиділення;
- ✓ паралічі та часткові оніміння кінцівок, часто відмовляють обидві ноги внаслідок передозування;
- ✓ тахікардія та затримка дихання.
- ✓ випадіння зубів;
- ✓ різні виразки та язви на шкірі;
- ✓ поступове розкладання внутрішніх органів та інш.

Результати дослідження , що навели Caplehorn J.R., Drummer O.H. свідчать про те, що метадон став причиною смерті 57 із 87 випадків коронарної хвороби у дорослих, у яких він був виявлений у Новому Уельсі в 1994 році [66]. Ранніми ознаками тяжкої токсичності метадону були атаксія, невиразна мова та явна ейфорія. Пізніми ознаками були втрата свідомості, гучне хропіння та коричнева рідина набряку легенів, що витікала з рота або носа. Смерть наступала в середньому через 5,1 і 6,0 годин після перорального прийому та внутрішньовенної ін'єкції метадону відповідно. Бензодіазепіни значно частіше сприяли смерті від отруєння метадоном серед пацієнтів ЗПТ.

Оцінка безпеки призначення метадону в таблетках і сиропі, що провели Williamson P.A., Foreman K.J., White J.M., Anderson G. Офісу коронера та Секція терапевтичних товарів Комісії охорони здоров'я Південної Австралії шляхом дослідження летальних випадків сере пацієнтів внаслідок передозування прописаним лікарем метадону, і тих громадян, хто не застосовував незаконно отриманий метадон, а саме [67]:

- ✓ у 1994 році в Південній Австралії кількість рецептів метадону в таблетках від хронічного болю на душу населення була найвищою;
- ✓ за період 1993-1994 років спостерігалося значне зростання кількості летальних випадків, головним чином через те, що таблетки метадону призначали від хронічного болю, а 50% смертей протягом цих двох років була причиною незаконного перенаправлення метадону не пацієнтам;
- ✓ летальні випадки внаслідок передозування метадоновим сиропом, призначеним для підтримуючої терапії наркотичної залежності, знизилася з 1984 по 1994 рік;
- ✓ відносний ризик смерті пацієнтів через таблетки метадону порівняно з метадоновим сиропом становив 7,29 (95% довірчі межі, 2,15-31,48);
- ✓ комбінації психотропних препаратів були присутні у 86% випадків летальних випадків;
- ✓ програма метадонового сиропу для лікування наркотичної залежності залишається відносно безпечною в порівнянні з таблетованим метадоном, який використовується для лікування хронічного болю;
- ✓ необхідні краща освіта та підзвітність лікарів, які призначають ліки, оцінка та нагляд за пацієнтами, а також поради пацієнтам щодо одночасного вживання алкоголю та бензодіазепінів.

Зазначені дослідження Офісу коронера та Секція терапевтичних товарів Комісії охорони здоров'я Південної Австралії важливі для використання у сфері охорони здоровья та фармацевтичній галузі України тому що сироп метадону є відносно безпечним при обігу у порівнянні з метадоном у таблетках, що вказує на необхідність подальших досліджень при створенні комбінованих таблеток метадону, до складу яких повинен входити, метамізол натрію, парацетамол та панкреатин.

Міждисциплінарний підхід передбачений при проведенні вже XXI Міжнародної мультидисциплінарної науково-практичної конференції «Медичне та фармацевтичне право України: організація і економіка фармацевтичної і медичної справи, обіг ліків, технологія, безпека, ефективність, контроль якості, загальна, судова, доказова та клінічна фармація та медицина, фармакотерапія розладів здоров'я» (Реєстраційний номер заходу БПР №1000150). Засновками щорічного проведення зазначеної конференції є Шаповалова В.О., Волошин П.В., Мачулін В.С., Трахтенберг І.М., Тацій В.Я., Сташис В.В., Стефанов О.В., Даніленко В.С., Лінський І.В., Шаповалов Валентин В., Шаповалов В.В., Сосін І.К., Волошина Н.П., Халін М.М., Петренко С.Л., Галаван З.С., Ніконов М.М., Галацан О.В., Черних В.П., Бондаренко В.В., Заболотний В.О., Пономаренко М.С., Волох Д.С., Васіна Ю.В., Абросимов О.С., Зброжек С.О., Рищенко О.А. (Курижева О.А.), Радіонова В.О. (Петренко В.В.), Мовсесян А.Г., Малініна Н.О., Михайлов В.С., Гайдучок І.Г., Сердюк В.Г., Осинцева А.О., Пасталиця С.В., Негрецький С.М., Гудзенко А.О., Комар Л.А., Шувера О.В., Пересипкін О.В., Рябуха О.І.. Впроваджено принципи верховенства права, в нових дисциплінах - медичного права, фармацевтичного права і судової фармації. Вдосконалено спеціальність ВАК України 15.00.01 – технологія ліків, організація фармацевтичної справи та судова фармація, що дозволило проводити мультидисципдінарні дослідження від виявлення проблем (наркозлочинів) під час розслідування кримінальних справ, проведення слідчих дій (допитів свідків, потерпілих, обвинувачених, проведення очних ставок та інш.), судово-фармацевтичних, судово-медичних, судово-наркологічних, судово-психіатричних, криміналістичних та інших експертиз, виявлення прогалин у законодавстві та нормативно-правових актів, створення нових комбінованих лікарських засобів, їх впровадження у промислове виробництва та медичну практику [68-114].

Аналітичні дані експертів, що наведено у Всесвітньому звіті про наркотики UNODC за 2023 рік, вказують на динаміку того, що за останні 10 років збільшилися ризики, оскільки ринки наркобізнесу продовжують розширятися:

- ➢ у 2021 році в усьому світі понад 296 мільйонів громадян зловживали наркотичними засобами та психотропними речовинами (динаміка збільшення +23,0%);

- кількість громадян, які страждають від розладів здоров'я, пов'язаних із зловживанням наркотичних засобів та інших психоактивних речовин, різко зросла до 39,5 мільйонів (динаміка збільшення +45,0%).

В рамках реалізації Плану переходу України від донорського фінансування програм Глобального фонду з питань протидії ВІЛ/СНІД-інфекцій на державне фінансування, у червні 2019 року Кабінетом Міністрів України прийнято рішення стосовно забезпечення представників груп підвищеного ризику послугами з профілактики ВІЛ/СНІД за рахунок коштів державного бюджету. Запропонована МОЗ України метадонова програма ЗПТ не вирішила проблем. Включення ЗПТ до Постанови Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 № 1303 та Закону України [54, 115] може мати позитивний ефект.

Дослідження Офісу коронера та Секції терапевтичних товарів Комісії охорони здоров'я Південної Австралії важливі для використання у сфері охорони здоров'я та фармації України. Сироп метадону є відносно безпечним у порівнянні з таблетками метадону. Існує необхідність подальших досліджень для створення комбінованих таблеток метадону (комбінації з метамізолом натрію, парацетамолом, панкреатином, вітамінами, ін.). Попередні фармацевтичні розробки комбінованих препаратів мали клінічний успіх [116-119].

Вивчення слідчої і судової практики вказує на те, що слідчими не застосовується стаття 209 КК України (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом) [120, 121] при кваліфікації злочинної діяльності членів ОЗНУ, що потребує на удосконалення роботи прокурорів всіх рівнів. Пропозиції щодо оптимізації ст. 209 КК України були внесені у попередніх статтях. Потрібно удосконалити законодавство та нормативно-правові акти України, щоб правоохоронні органи розглядали правопорушників - неповнолітніх і молодь до 35-ти років «наркоманів і токсикоманів», які зловживають психоактивними речовинами, як жертв злочинів і замість кримінальних справ, засудження та направлення до закладів Державної кримінально-виконавчої служби та розміщення у слідчих ізоляторах, відправляли до медико-реабілітаційних центрів сфери охорони здоров'я за рахунок коштів держави (органів державної влади та місцевого самоврядування). Соціальні служби, освітні заклади повинні займатися забезпеченням робочих місць, навчанням, наданням пільг, виплати коштів для їх соціалізації.

Висновки. Розглянуто міждисциплінарну судово-фармацевтичну, судово-наркологічну, судово-медичну і кримінально-правову проблему незаконного обігу метадону та його вживання не за призначенням лікаря, внаслідок чого серед молоді йде поширення наркоманії та супутніх розладів здоров'я. Використано дані літератури за обраною темою. Вивчено досвід провідних країн світу щодо ЗПТ. Проаналізовано хімічні , фармакологічні, клінічні властивості метадону. Систематизовано статистичні дані щодо поширення метадонової наркоманії і програм ЗПТ в Україні. Приведено судово-фармацевтичну практику з незаконного обігу метадону. Досліджено досвід США, Канади, Польші, Австралії, Німеччини, Австрії, Франції, Швейцарії, Швеції про використання програм ЗПТ. Зроблено висновки із слідчої та судової практики щодо кваліфікації злочинної діяльності ОЗНУ. Доведено про потребу від НСЗУ і МОЗ України підвищення якості підвищення лікарів всіх спеціальностей на курсах ТУ «Медичного і фармацевтичного права, судової фармації».

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що дослідження проводилося за відсутності будь-яких реальних або потенційних конфліктів інтересів.

Фінансування. Автори засвідчують, що жодні державні чи приватні установи не фінансували це дослідження.

Література.

1. Breeden A. Telegram Founder Charged with Wide Range of Crimes in France. *The New York Times.* 28.08.2024. URL: https://www.nytimes.com/2024/08/28/business/telegram-ceo-pavel-durov-charged.html.
2. Sauer P. Telegram CEO charged in France for 'allowing criminal activity' on messaging app. *The guardian.* 28.08.2024. URL:

https://www.theguardian.com/technology/article/2024/aug/28/telegram-ceo-charged-france-allowing-criminal-activity-app
3. Why Telegram chief's arrest raises 'red flags' for tech bosses. *France24*. 29.08.2024. URL: https://www.france24.com/en/live-news/20240829-why-telegram-chief-s-arrest-raises-red-flags-for-tech-bosses
4. UNODC World Drug Report 2023 [EN/AR/RU/ZH]. *Reliefweb*. 26.06.2023. URL: https://reliefweb.int/report/world/unodc-world-drug-report-2023-enarruzh
5. Shapovalova V. Forensic and Pharmaceutical Risks in the Organization of Pharmacotherapy of Covid, Post-Covid and Long-Covid Disorders. COVID-19 and Vaccination Practice Standards. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2022. Vol. 2. No. 4. P. 1-24. https://doi.org/10.53933/sspmpm.v2i4.69.
6. Shapovalov V.V. (Jr.), Shapovalova V.A., Shapovalov V.V. Development of forensic and pharmaceutical researches within the organization of pharmaceutical business, drug technology and pharmaceutical law in Ukraine concerning the turnover of controlled drugs and substances. *Health of Society*. 2021. Vol. 10. No. 3. P. 98-106. DOI: https://doi.org/10.22141/2306-2436.10.3.2021.246351.
7. Shapovalov V.V. (Jr.), Shapovalova V.A., Shapovalov V.V. Forensic and pharmaceutical research on the impact of drugs on the safety, life and health of road users within the organization of pharmaceutical business, drug technology, pharmaceutical and medical law in Ukraine. *Health of Society*. 2021. Vol. 10. No. 4. P. 127-132. DOI: https://doi.org/10.22141/2306-2436.10.4.2021.246355.
8. Shapovalova V., Zakharchenko I. Organizational and legal approaches to reforming of the law enforcement system of Ukraine: illegal circulation of psychoactive substances and addictive dependence. 2021. *SSP Modern Law and Practice*. Vol. 1. No. 1. P. 1-22. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmlp.v1i1.20.
9. Shapovalov (Jr.) V., Gudzenko A., Shapovalova V. et al. Forensic and pharmaceutical analysis of addictive morbidity because of the use of narcotic psychoactive substances in Ukraine (retrospective aspect). *International Journal of Pharmaceutical Sciences and Research*. 2018. Vol. 3. Is. 3. P. 22-25. URL: http://www.pharmacyjournal.net/archives/2018/vol3/issue3.
10. Shapovalov V. (Jr.), Gudzenko A., Komar L. et al. Concerning the importance of forensic and pharmaceutical researches to improve patients' accessibility to medicines. Pharmacia. 2017. Vol.65. No.2. P.23–29. URL: http://bsphs.org/wp-content/uploads/2017/07/Shapovalov.pdf.
11. Shapovalov V. (Jr.), Gudzenko A., Shapovalova V. et al. Forensic and pharmaceutical study of the presence of a causal link between the degree of alcohol abuse and qualification level of the respondents. Pharmacia. 2017. Vol.66. No.3. P. 31–39. URL: http://bsphs.org/wp-content/uploads/2017/11/Shapovalov.pdf.
12. Tukhar I., Shapovalova V., Shapovalov V. et al. Pharmacological view on the problem of comorbidity in the pharmacotherapy of chronic pancreatitis. Science Review. Vol.3. No.38. P.1-5. DOI: 10.31435/rsglobal_sr/30072021/7591. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_sr/30072021/7591
13. Shapovalova V. Monkeypox Virus – New Challenges of Modernity: Experimental Organizational and Legal, Clinical and Pharmacological Studies. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2022. Vol.2. No.3. P.1-15. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmpm.v2i3.54.
14. Shapovalova V.A., Zbrozhek S.I., Shapovalov V.V. et al. Coronavirus disease pandemia 2019: growth of epidemic dangers. *Acta scientific pharmaceutical sciences.* 2020. Vol.4. Iss.7. P.61–68. DOI: https://doi.org/10.31080/ASPS.2020.04.0559.
15. Shapovalov V. (Jr.), Zbrozhek S., Gudzenko A. et al. Organizational and legal analysis of the pharmaceutical provision for the most common diseases of society. *International Journal of Pharmaceutical Sciences Review and Research*. 2018. Vol. 51. No.1. P.118-124. URL: http://globalresearchonline.net/journalcontents/v51-1/18.pdf
16. Shapovalov V.V. (Jr.), Zbrozhek S.I., Shapovalova V.O. et al. Organizational and legal evaluation of availability of medicines' circulation for cancer patients *Pharmacia*. 2018. Vol.65.

No.2. P.17-22. URL: http://bsphs.org/?magasine=organizational-and-legal-evaluation-of-availability-of-medicines-circulation-for-cancer-patients
17. Нєбитов А.: Моє головне завдання – відновлення довіри до працівників поліції і покращення співпраці з громадами. Портал «Моя Київщина». 13.09.2021. URL: https://mykyivregion.com.ua/analytics/andrii-njebitov-moje-golovne-zavdannya-vidnovlennya-doviri-do-pracivnikiv-policiyi-i-pokrashhennya-spivpraci-z-gromadami
18. Lister J.J. , Lister H.H. Improving methadone access for rural communities in the USA: lessons learned from COVID-19 adaptations and international models of care. *Rural Remote Health*. 2021. Vol. 21. No 4. e6770. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34757760/#full-view-affiliation-2
19. Постанова Кабінету Міністрів України від 06 Травня 2009 № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів». *Верховна Рада України*. Редакція від 16.08.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF#Text/
20. Метадон. *Вікіпедія.* 2024. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BD
21. Програму замісної підтримувальної терапії розширено. *Центр громадського здоров'я МОЗ України.* 27.05.2019. URL: https://phc.org.ua/news/programu-zamisnoi-pidtrimuvalnoi-terapii-rozshireno
22. В Україні розширили програму метадонової терапії. *Укрінформ*. 28.05.2019. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2709263-v-ukraini-rozsirili-programu-metadonovoi-terapii.html
23. Про затвердження графіків розподілу препарату "Метадол Фармасайнс" (метадону гідрохлорид) для замісної підтримувальної терапії. *Міністерство охорони здоровя України.* Наказ від 09.04.2013 №285. 2013. URL: https://docs.dtkt.ua/doc/v0285282-13.
24. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми забезпечення профілактики ВІЛ-інфекції, лікування, догляду та підтримки ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД на 2009 - 2013 роки». *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1026-17#Text
25. Звіт щодо наркотичної та алкогольної ситуації в Україні за 2022 рік (за даними 2021 року). Київ. 2022. 77 с. URL: https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/zvit-shhodo-narkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf.
26. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12.07.2019 № 1606 «Про затвердження Порядку надання послуг з профілактики ВІЛ серед представників груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ». {Втрата чинності від 28.03.2024}. *Верховна Рада України*. 2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0855-19#Text.
27. Калініченко А. Розкрито 99% умисних убивств і вилучено 3 т наркотиків - Нєбитов про результати роботи за 2023 рік. *Мета*. 13.012024. URL: https://meta.ua/uk/news/society/115611-yak-vryatuvati-chotirilapih-u-natspolitsiyi-poradili-vodiyam-pereviryati-avto-pered-poyizdkoyu-vzimku/
28. Нєбитов: у 2023 році зросла ефективність розкриття поліцейськими тяжких та особливо тяжких злочинів. *Рупор Житомира*. 13.01.2024. URL: https://ruporzt.com.ua/ukraina/197825-nyebitov-u-2023-roc-zrosla-efektivnst-rozkrittya-polceyskimi-tyazhkih-ta-osoblivo-tyazhkih-zlochinv.html
29. Олійник Т. Майже 3 тонни наркотичних речовин вилучила поліція за 2023 рік. *Українська правда*. 11.01.2024. URL: https://www.pravda.com.ua/news/2024/01/11/7436843/
30. Заробляли щомісяця 1,6 млн грн на збуті метадону та димедролу – завершено розслідування відносно злочинної організації. Київська міська прокуратура**.** 20.10.2023. https://kyiv.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&_t=rec&id=344945
31. Поліція Житомирщини викрила міжрегіональний канал поширення наркотиків. *Офіційний вебпортал ГУНП в Житомирській області*. 12.08.2024. URL:

https://zt.npu.gov.ua/news/politsiia-zhytomyrshchyny-vykryla-mizhrehionalnyi-kanal-poshyrennia-narkotykiv.
32. У Львові судитимуть чотирьох членів організованої групи за збут наркотиків у колонії. Львівська обласна прокуратура. 31.01.2024. URL: https://lviv.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=351971&fp=10
33. На Львівщині викрито дві організовані групи, які збували метадон. *Офіс Генерального прокурора.* 11.10.2023. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/posts/na-lvivshhini-vikrito-dvi-organizovani-grupi-yaki-zbuvali-metadon
34. На Львівщині викрито групу наркоторговців, які щомісяця заробляли на метадоні до 5 млн грн. ФОТОрепортаж. *Цензорнет.* 11.10.2023. URL: https://censor.net/ua/photo_news/3448784/na_lvivschyni_vykryto_grupu_narkotorgovtsiv_yaki_schomisyatsya_zaroblyaly_na_metadoni_do_5_mln_grn_fotoreportaj
35. У Києві викрито лабораторію з виготовлення метадону, двох осіб затримано. Київська міська прокуратура. 27.07.2023. URL: https://kyiv.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=338982/
36. До 9 років позбавлення волі з конфіскацією майна – на Дніпропетровщині засуджено мешканку за збут та зберігання. *Дніпропетровська обласна прокуратура.* URL: https://dnipr.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=352101&fp=10.
37. Двох чоловіків з вараша затримано за збут метадону. Вараська окружна прокуратура. 18.06.2024. URL: https://varashprok.rv.ua/dvoh-cholovikiv-z-varasha-zatrymano-za-zbut-metadonu.
38. Збував метадон: поліцейські затримали чоловіка під час продажу нарковмісних пігулок. *Офіційний вебпортал ГУ НП в Черкаській області.* 22.04.2024. URL: https://ch.npu.gov.ua/news/zbuvav-metadon-politseiski-zatrymaly-cholovika-pid-chas-prodazhu-narkovmisnykh-pihulok
39. Повідомлено про підозру та взято під варту літню жінку, яка збувала наркотики. *Черкаська обласна прокуратура.* 22.12.2023. URL: https://chk.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=349134&fp=40
40. Швед О. На Черкащині лікаря-нарколога затримали під час збуту метадону. *Суспільне.* 30.11.2023. URL: https://suspilne.media/629112-na-cerkasini-likara-narkologa-zatrimali-pid-cas-zbutu-metadonu/
41. На Черкащині затримали лікаря-нарколога під час збуту метадону. ЧЕ.city-news. 01.12.2023. URL: https://city-news.ck.ua/2023/12/01/na-cherkashchyni-zatrymaly-likaria-narkoloha-pid-chas-zbutu-metadonu/
42. Олійник О. розповів про протидію кримінальним правопорушенням у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів**.** *Хмельницька обласна прокуратура*. 22.02.2024. URL: https://khmel.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=353818&fp=10
43. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми оперативно-розшукової протидії наркозлочинності міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, 27 квітня 2018 р. Одесса: ОДУВС. 2018. (223с.). С.3-4. URL: https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0bf3b25e-5614-4c77-9c17-a08f62e3d3f3/content
44. Статистика ЗПТ. *Центр громадського здоров'я МОЗ України*. 2024. URL: https://www.phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/zalezhnist-vid-psikhoaktivnikh-rechovin/zamisna-pidtrimuvalna-terapiya-zpt/statistika-zpt
45. Поташній Ю. Метадонова Україна. *Українська правда*. 10.08.2011. URL: https://www.pravda.com.ua/columns/2011/08/10/6493044/

46. Тимощук О. Узаконений наркотик, або українські реалії метадонової програми. *Юрінком Інтер*. 03.09.2018. URL: https://yurincom.com/legal_practice/analitychna_yurysprudentsiia/uzakonenyj-narkotyk-abo-ukrainski-realii-metadonovoi-prohramy/.
47. Hladkova Y.O. Features of drug-related crimes' phenomenon in Ukraine in modern conditions. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2019. No. 1 (20). С. 56-65. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5cfb1638-70b2-4197-9e2f-3caa55122887/content
48. Shapovalov V., Gudzneko A., Shapovalova V., Shapovalov V. "Forensic and pharmaceutical analysis of addictive morbidity because of the use of narcotic psychoactive substances in Ukraine (retrospective aspect)". *International Journal of Pharmaceutical Science and Research*. 2018. Vol. 3. Iss.3. P.22-25. URL: https://www.pharmacyjournal.net/archives/2018/vol3/issue3
49. Shapovalova V. The ICD-11 For the Twenty-First Century: The First View from The Organizational, Legal, Clinical and Pharmacological Aspects. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2022. Vol. 2. No 1. P. 1-13. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmpm.v2i1.37
50. Ivanishyn-Hayduchok L., Shapovalova V., & Shapovalov V. ICD-11: Organizational and Legal, Medical and Pharmaceutical, Social and Economic Issues of Implementation of the Program of State Guarantees of Medical Care in 2022 in Ukraine, Based on The Fundamental Principles of the European Union. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2022. Vol. 2. No 2. P. 1-14. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmpm.v2i2.53
51. Шаповалов В.В. (мл.), Сосін І.К. Організаційно-правові підходи до вирішення проблем замісної підтримувальної терапії в умовах реформування сфери охорони здоров'я в Україні на засадах фармацевтичного права. *Український вісник психоневрології*. 2014. Том 22. Вип. 4 (81). С. 144-148. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/2014/tom-22-vipusk-4-81/organ-zats-yno-pravov-p-dkhodi-do-vir-shennya-problem-zam-sno-p-dtrimuvalno-terap-v-umovakh-reformuv.
52. Шаповалов В.В., Шаповалов В.В. (мл.), Шаповалова В.А. Фармацевтическое и медицинское право: уч. пособ. (серия: Фармацевтическое право). 1-е изд. *Харків: Изд-во «Скорпион».* 2011. 208 с.
53. Фармацевтичне право та судова фармація: словник термінів / В.О. Шаповалова, В.В. Шаповалов, О.С. Абросимов, І.К. Сосін, О.Є. Вирва, М.М. Халін, З.С. Галаван, О.В. Данілюк, О.І. Гуторов, О.В. Верещак, Т.В. Кузнецова, С.В. Пасталиця, Г.М. Вишар, Л.О. Гуторова, Вал.В. Шаповалов, В.В. Бондаренко, В.О. Петренко, О.П. Замошець, Н.Г. Малініна, С.І. Зброжек, В.В. Коляда, С.А. Ященко, А.Г. Якубовська. Фармацевтичне право в системі правовідносин: виробник – лікар – пацієнт – провізор – ліки – контролюючі та правоохоронні органи: Матеріали наук.-практ. конф. *Ліки України*. 2005. № 9. Додаток. С. 213-236.
54. Постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 № 1303 «Про впорядкування безоплатного та пільгового відпуску лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування окремих груп населення та за певними категоріями захворювань». *Верховна Рада України*. Редакція від 04.05.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1303-98-%D0%BF#Text.
55. Koroshnichenko D.N., Linskiy I.V. The differential diagnostics of heroin addiction and methadone addiction. *The Journal of Psychiatry and Medical Psychology*. 2009. No.1(21). P.56-64. URL: http://journal.dnmu.ru/index.php/Psychiatry/article/view/1520/1182
56. Кузьминов В.Н., Линский И.В., Назарчук А.Г., Шаповалова В.А., Шаповалов В.В. Особенности зависимости от опиатов при злоупотреблении трамадолом. *Український вісник психоневрології*. 2001. Т.9. Вип.4. С. 27-28. URL: http://www.psychiatry.ua/articles/paper015.htm/
57. Шаповалов В.В., Шаповалова В.А., Кузьмінов В.Н., Халін Н.О., Сєдих М.І. Моніторинг режиму контролю трамадолу та проблеми його немедичного вживання хворими на наркоманію і токсикоманію. Повідомлення 1. *Ліки Украї*ни. 2000. № 11. С. 18-19.
58. Шаповалов В.В., Шаповалова В.А., Кузьмінов В.Н., Халін Н.О., Сєдих М.І. Моніторинг режиму контролю трамадолу та проблеми його немедичного вживання хворими на наркоманію і токсикоманію. Повідомлення 2. *Ліки України*. 2000. № 12. С. 25-26.

59. Шаповалов В.В., Шаповалова В.О., Лебедєва Т.О., Банна Н.І. Судово-фармацевтичне вивчення проблеми дезоморфінової наркоманії в Україні (Криміналістичні аспекти). *Судово-медична експертиза*. 2012. № 6. С. 49-54. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=%D0%96100472%2F2012%2F6#gsc.tab=0
60. Яковлева С.В. Залучення неповнолітнього до незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та їх аналогів: окремі правозастосовні аспекти. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 1. С. 227-232. URL: https://chasprava.com.ua/index.php/journal/issue/view/86/108/
61. Програма замісної підтримуючої терапії чи ін'єкція метадону в серце України. *Останній бастіон*. 23.04.2015. URL: https://bastion.tv/programa-zamisnoyi-pidtrimuyuchoyi-terapiyi-chi-ekciya-metadonu-v-serce-ukrayini_n21476#google_vignette
62. Amram O., Rosenkrantz L., Des S. A., Schuurman N., Panwala V.J., and Joudrey P.J. Availability of timely methadone treatment in the United States and Canada during COVID-19: A census tract-level analysis. *Drug. Alcohol. Depend.* 2023. Vol. 245: e 109801. DOI: 10.1016/j.drugalcdep.2023.109801. URL: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9908565/
63. Popović T., Dickov A., Knežević V., Ivanović Kovačević S., Nikolić B. Upotreba psihoaktivnih supstanci u regionalnom metadonskom centru u Srbiji. *Zdravstvena zaštita*. 2024, vol. 53, br. 2, str. 18-33. URL: https://scindeks.ceon.rs/article.aspx?artid=0350-32082402018P
64. Бахарєва І.С. Амбулаторний кабінет замісної підтримуючої терапії. *КНП Київська міська наркологічна клінічна лікарня Соціотерапія.* 2023. URL: https://sociotherapy.org.ua/?page_id=905.
65. Залежність від метадону – реабілітація, як єдиний спосіб вижити. *Наркологічна клініка PULS*. 2024. URL: https://narco-help-puls.com/zalezhnist-vid-metadon/.
66. Caplehorn J.R., Drummer O.H. Fatal methadone toxicity: signs and circumstances, and the role of benzodiazepines. *Aust. N. Z. J. Public Health*. 2002 Aug. Vol. 26. No 4. P. 358-362; discussion 362-3. DOI: 10.1111/j.1467-842x.2002.tb00185.x. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/12233958/.
67. Williamson P.A., Foreman K.J., White J.M., Anderson G. Methadone-related overdose deaths in South Australia, 1984-1994. How safe is methadone prescribing? *Med. J. Aust*. 1997 Mar 17. Vol. 166. No 6. P. 302-305. URL: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9087187/.
68. Лінський І.В., Голубчиков М.В., Мінко О.І., Первомайський Е.Б., Дьяченко Л.І., Петриченко О.О., Мінко О.О. Актуальні тенденції поширення залежності від психоактивних речовин в Україні: Щорічний аналітичний огляд. Харків. 2006. Вип. 3. 46 с. URL: http://www.psychiatry.org.ua/articles/paper216.htm.
69. Shapovalov V. (Jr.), Shapovalova V., Shapovalov V., Sosin I., & Shuvera E. Analysis of the range of medicines for the pharmaceutical correction of the alcohol tremor in the structure of abstinent alcohol dependence syndrome. *Annals of Mechnikov's Institute*. 2015. No. 2. P. 57-64. URL: https://journals.uran.ua/ami/article/view/192443.
70. Shapovalova V.A., Sosin I.K., Butenko H.M. Pharmaceutical law in narcology. *Kharkov: «Fact»*. 2004. 800 p.
71. Shapovalov V. Multidisciplinary Study of Medical Errors in the System of Legal Relations Between "Doctor-Patient-Pharmacist-Advocate" During the Circulation of Drugs. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2023. Vol. 3. No. 2. P. 1-10. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmpm.v3i2.88
72. Линский И.В., Минко А.И., Шаповалов В.В. Генетические, средовые и судебно-фармацевтические детерминанты развития состояний зависимости в условиях современной Украины. *Український вісник психоневрології*. 2014. Т. 22. С. 325-331.
73. Shapovalov V. Forensic and pharmaceutical monitoring of patients with drug addiction with psychical and behavioral problems after using of the psychoactive substances. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 1. P. 25-28. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/705

74. Shapovalov V., Shuvera O. Forensic and pharmaceutical study of the population's state of health in the Khmel'nickiy region of Ukraine. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 2. P. 36-38. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/674.
75. Shapovalova V., Shapovalov V., & Sukhaya M. Pharmaceutical law: particularities of regulation of the Argyrea nervosa circulation in the Ukraine from the point of forensic pharmacy. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 3. P. 15-18. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/645.
76. Shapovalov V. Study of the control mode of drugs for pharmaceutical correction of the patients' opioid dependence on a base of forensic pharmacy. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 4. P. 31-34. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/628.
77. Shapovalov V., & Linsky I. Influence of the genetic and environmental components on the addictive dependence development of the drug addicted patients with deviant behavior (forensic and pharmaceutical aspects). *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 5. P. 30-34. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/585.
78. Ryabukha O. Theoretical and Experimental Approaches to Study of Biological Objects by Mathematical Methods Using the Example of Hormone Production in the Thyroid Gland. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2024. Vol. 4. No. 3. P. 1-14. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmpm.v4i3.153.
79. Ryabukha O.I. Perspectives of applying new approaches to the implementation of mathematical technologies in the study of cell activity. *Medical Informatics and Engineering*. 2018. No. 1. P. 67-75. DOI: https://doi.org/10.11603/mie.1996-1960.2018.1.8894.
80. Shapovalov V., & Linsky I. Forensic pharmacy: the study of disposition to health addictive disorders pf the drug addiction patients with deviant behavior. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 6. P. 30-34. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/564.
81. Shapovalov V., Linskiy I. Forensic pharmacy, forensic narcology: scoring method of the predisposing to psychical and behavioral frustrations health by reason of psychoactive substances abusing. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2010. No. 1. P. 36-41. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/864.
82. Shapovalov V., Linsky I. Forensic and pharmaceutical study of the pharmacotherapy of opioid withdrawal syndrome among patients-offenders with different levels of opium addiction on a base of evidence-based pharmacy. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2012. No. 1. P. 20-27. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/546.
83. Shapovalov V., Shapovalova V., Vasina Y., Zbrozhek S., & Omelchenko V. Evidence-based and forensic pharmacy: factors, risks and consequences psychoactive substances. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 6. P. 35-40. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/565.
84. Shapovalov V., Shapovalova V., Sorokin A., Rudyka M. Pharmaceutical low: forensic and pharmaceutical study of the causal relationships between beer alcoholism, illegal actions, disorders of health medical and pharmaceutical help on basis of proving pharmacy. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2011. No. 2. P. 27-32. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/840.
85. Shapovalov V., Shapovalova V., Kuryzheva O. Forensic and pharmaceutical study of features of turn-over of medical preparation with psychoactive property on the principle of Constitution of Ukraine. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2010. No. 3. P. 42-47. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/798.
86. Shapovalova V., Shapovalov V., Peresypkin A. The features of turn-over drugs with codeine different nomenclature and low groups. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2010. No. 4. P. 10-14. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/771.
87. Shapovalov V., Shapovalova V., Kuryzheva O., Pozhoga L. The need to increase state control over the circulation of medicinal plants, which has psychoactive properties (on the basis of forensic pharmacy). *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2010. No. 5. P. 16-20. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/721.

88. Shapovalov V., Negretskiy S. Forensic and pharmaceutical research of the cannabinoid addiction spreading in the Kharkiv region of Ukraine. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2010. No. 6. P. 9-11. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/740.
89. Shapovalova V., Shapovalov V., Abrosimov A., Pastalitza S. Pharmaceutical adm of favourable contingent on example of victims ot consequences of failure on CHNPP. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2009. No. 1. P. 50-53. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1039.
90. Shapovalov V., Shapovalova V., & Vasina Y. Organization-low and forensyc-pharmaceutical aspects of application of antipsyhotic medications for treatment of addikthion of disorders of health. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2009. No. 3. P. 40-45. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/980.
91. Shapovalova V., Shapovalov V., & Petrenko V. Proving pharmacy: study of prevalence of smoking among the students. *Farmatsevtychnyi Zhurnal* 2009. No. 4. P. 56-59. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/958.
92. Shapovalov V., Shapovalova V., & Malinina N. The forensic pharmacy, as component part of the state checking after violations and removal of reasons and terms which are instrumental in violations system, is related to illegal turn of precursors. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2009. No. 5. P. 61-66. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/915.
93. Shapovalov V., Bondarenko V., Shapovalova V. Forensic pharmacy: expert providing of quality of psychoaktive substances which are return from non-legal turn. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2008. No. 2. P. 54-58. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1171.
94. Shapovalova V., Petrenko V., Shapovalov V. Research of medicinal correction of patients with syndrome of dependences of tobacco. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2008. No. 3. P. 43-47. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1138.
95. Shapovalov V., Shapovalova V., & Malinina N. The forensic-pharmaceutical characteristic of control-allowing system concerning a turn precursors. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2008. No. 4. P. 37-40. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1116.
96. Shapovalov V., Shapovalova V., Vasina Y. Proving pharmacy and forensic pharmacy: features of polinarcomania among young people. *Farmatsevtychnyi Zhurnal* 2008. No. 5. P. 51-56. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1096.
97. Shapovalova V., Ukhta L., Shapovalov V. Forensic and pharmaceutical analysis of holders of license for circulation of controlled medicinal products in Ukraine. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2008. No. 6. P. 41-47. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/1073.
98. Shapovalov V.V., Ryschenko,O.A., Shapovalov V.V., Shapovalova V.A., & Rogozhnikova O.V. Medical and pharmaceutical law: application of analgesic drugs as part of the formulary system of Ukraine. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2014. No. 3. P. 74-82. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/291.
99. Ryabukha, O. Multidisciplinary Studies of the Thyroid Gland's Synthetic Activity under Conditions of Iodine Deficiency Using Correlation Analysis. *SSP Modern Pharmacy and Medicine*. 2023. Vol. 3. No. 3. P. 1-15. https://doi.org/10.53933/sspmpm.v3i3.104
100. Волошина Н.П. Клінічна характеристика сучасних хронічних нейроінфекцій (фактори ризику, етіологія, типи та варіанти перебігу) Повідомлення І. *Український вісник психоневрології*. 2009. Т. 17 Вип. 1 (58). С. 5-9. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/2009/tom-17-vipusk-1-58/kl-n-chna-kharakteristika-suchasnikh-khron-chnikh-neyro-nfek-ts-y-faktori-riziku-et-olog-ya-tipi-ta-.
101. Волошина Н.П., Негреба Т.В., Левченко І.Л. Клінічна характеристика сучасних хронічних нейроінфекцій-енцефаломієлітів і енцефаломієлополірадикулоневритів Повідомлення ІІ. *Український вісник психоневрології.* 2009. Т. 17. Вип. 2 (59). С. 9-12. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/2009/tom-17-vipusk-2-59/kl-n-chna-kharakteristika-suchasnikh-khron-chnikh-neyro-nfek-ts-y-entsefalom-l-t-v-entsefalom-lo-pol.
102. Волошина Н.П., Негреба Т.В., Левченко І.Л. Клінічна характеристика сучасних хронічних нейроінфекцій - інфекційно-алергічних енцефалітів Повідомлення ІІІ. *Український вісник психоневрології.* 2009. Т. 17. Вип. 3 (60). С. 5-9. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-

nomeriv/2009/tom-17-vipusk-3-60/kl-n-chna-kharakteristika-suchasnikh-khron-chnikh-neyro-nfekts-y-nfekts-yno-alerg-chnikh-entsefal-t-.
103. Волошина Н.П., Єгоркіна О.В., Лекомцева Є.В., Волошин-Гапонов І.К., Горбань Т.В., Губіна-Вакулік Г.І. Тепловий білок тау - як маркер аксонального пошкодження головного мозку. *Український вісник психоневрології*. 2009. Т. 17. Вип. 4 (61). С. 4-5. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/2009/tom-17-vipusk-4-61/teploviy-b-lok-tau-yak-marker-aksonalnogo-poshkodzhennya-golovnogo-mozku.
104. Волошин П.В., Лінський І.В., Марута Н.О., Волошина Н.П., Міщенка В.М., Дубенка А.Є. Клінічні рекомендації з надання медичної допомоги пацієнтам з неврологічними, психічними та поведінковими розладами. Харків: Строков Д.В. 2021. 376с. URL: https://cerebrolysin.com.ua/fileadmin/user_upload/materials/protocols/Clinical_guidelines-8-21.pdf.
105. Шаповалова В.А., Шаповалов В.В., Губский Ю.И. и др Лекарственные средства в наркопсихофармакологии. *Харьков: Прапор*. 2002. 592 с.
106. Шаповалова В.А., Волошин П.В., Стефанов А.В. и др. Лекарственные средства в неврологии, психиатрии и наркологии. *Харьков-Киев: Факт*. 2003. 784 с.
107. Шаповалов В.В., Шаповалова В.О., Мусоєв С.М. Судова фармація: світові тенденції масштабів наркозлочинності та наркоманії за результатами узагальнення фактів вилучення із незаконного обігу заборонених психоактивних речовин. *Фармаком*. 2013. № 1. С. 79-87. URL: https://sphu.org/wp-content/uploads/2017/01/Farmacom_1_2013.pdf.
108. Васіна Ю.В., Шаповалов В.В., Шаповалова В.О., Ковальова К.І. Судово-фармацевтичні аспекти порушень правил обігу психоактивних лікарських засобів у закладах охорони здоров'я. *Український вісник психоневрології*. Т. 23. Вип. 1 (82). 2015. С. 119-123. URL: https://uvnpn.com.ua/arkhiv-nomeriv/2015/tom-23-vipusk-1-82/sudovo-farmatsevtichn-aspekti-porushen-pravil-ob-gu-psikhoaktivnikh-l-karskikh-zasob-v-u-zakladakh-o.
109. Shapovalov V., Vasina Y., Shapovalova V., Linsky I. Forensic pharmaceutical research problems hearing disorders in patients suffering from addictive disorders due to health substance abuse. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2012. No. 4. P. 33-36. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/493/
110. Shapovalov, V. V., Shapovalova, V. A., Shapovalov, V. V., & Rogozhnikova, O. V. Seamless access for the handicapped persons to pharmacy chain on principles of pharmaceutical law. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2014. No. 1. P. 37-43. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/314.
111. Shapovalova V.A., Shapovalov V.V., Sedakova L.A. Provision for patients with hypertension on access to cost compensation of essential drugs. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2014. No. 4. P. 83-89. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/353.
112. Radionova V.A., Shapovalova V.A., Shapovalov V.V., & Kazyaycheva A.A. Pharmaceutical and medical law: control mode for the medicines for alcohol addiction pharmacotherapy. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2014. No. 5. P. 99-104. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/340.
113. Shapovalov V.V., Shapovalova V.A., Shapovalov V.V., & Movsysyan A.G. Comorbidity aspects of pharmacotherapy of the addictive dependence. *Farmatsevtychnyi Zhurnal*. 2014. No. 6. P. 88-94. URL: https://pharmj.org.ua/index.php/journal/article/view/278.
114. Titarenko Y., Shapovalov V. The Latest Quantum and Medical, Quantum and Pharmaceutical Technologies in Countering the Criminal and Legal, Forensic and Pharmaceutical Risks of Circulation of Falsified Drugs. *SSP Modern Law and Practice*. 2024. Vol. 4. No. 2. P. 1-25. DOI: https://doi.org/10.53933/sspmlp.v4i2.149.
115. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1995. № 10. Ст.62. Редакція від 31.03.2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-%D0%B2%D1%80#Text

116. Shapovalova V.A., Shapovalov V.V. [The clinical efficacy of the combined drug agent Valcophen in children]. *Likars'ka sprava*. 1999. No. 1. P. 124-126. URL: https://europepmc.org/article/med/10424023.
117. Shapovalova V.O., Mykhailov V.S., Shapovalov V.V. [The characteristics of the development of cataleptic phenomena during the action of a new Ukrainian neuroleptic--a butyrophenone derivative--in experiments on mice]. *Fiziolohichnyi zhurnal*. 1999. Vol. 45. No. 3. P. 114-117. URL: https://europepmc.org/article/med/10439301.
118. Shapovalova V.O., Shapovalov V.V. [Spasmophilia in children and the anticonvulsant properties of a new Ukrainian preparation containing a pyrimidine derivative]. *Fiziolohichnyi zhurnal*. 1998. Vol. 44. No. 5-6. P. 102-105. URL: https://europepmc.org/article/med/9866032.
119. Shapovalova V.O., Chernykh V.P. [The physiological properties of the action of a new analgesic and antipyretic preparation]. *Fiziolohichnyi zhurnal*. 1997. Vol. 43. No. 1-2. P. 117-121. URL: https://europepmc.org/article/med/9221112.
120. Criminal Code of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2001. No. 25-26. Art. 131. Edition of 05.10.2023.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text
121. Shapovalov V., Veits O. Forensic and pharmaceutical, criminal and legal, social and economic study of the conditions, that cause bribery corruption in the system of legal relations "doctor-patient-investigator-lawyer". *SSP Modern Law and Practice*. 2022. Vol.2. No.3. P.1-16. URL: https://doi.org/10.53933/sspmlp.v2i3.57